

УДК 658

Кучер С.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту**Житомирського державного технологічного університету***Захаров Д.М.***науковий співробітник кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗКРИТТЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО СОЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ****CURRENT TRENDS FOR DISCLOSURE OF INFORMATION ABOUT SOCIAL
ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE AND THE WORLD****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто передумови складання корпораціями інтегрованої звітності у світі та Україні. Виділено основні переваги складання та подання інтегрованої звітності як для бізнесу, так і суспільства загалом. Охарактеризовано напрями соціально відповідальних заходів, вжиття яких відбувається українськими підприємствами, а інформація про які розкривається в інтегрованій звітності. Здійснено аналіз рейтингу прозорості корпоративної звітності суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність на території України. Виділено основні проблеми впровадження інтегрованої звітності в Україні.

Ключові слова: соціальна відповідальність, корпоративна звітність, прозорість показників звітності, соціально відповідальні заходи, інтегрована звітність.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены предпосылки составления корпорациями интегрированной отчетности в мире и Украине. Выделены основные преимущества составления и представления интегрированной отчетности как для бизнеса, так и общества в целом. Охарактеризованы направления социально ответственных мер, принятие которых осуществляется украинскими предприятиями, а информация о которых раскрывается в интегрированной отчетности. Осуществлен анализ рейтинга прозрачности корпоративной отчетности субъектов хозяйствования, осуществляющих свою деятельность на территории Украины. Выделены основные проблемы внедрения интегрированной отчетности в Украине.

Ключевые слова: социальная ответственность, корпоративная отчетность, прозрачность показателей отчетности, социально ответственные мероприятия, интегрированная отчетность.

ANNOTATION

The preconditions of compilation of integrated reporting by corporations in the world and Ukraine have been considered in the article. The main advantages of compiling and presenting integrated reporting have been highlighted for both business and society as a whole. The directions of socially responsible measures, which are conducted by Ukrainian enterprises and information that is disclosed in the integrated reporting, have been described. The transparency of the corporate reporting of business entities, which carry out their activity in the territory of Ukraine, has been analyzed. The main problems of introduction of integrated reporting in Ukraine have been outlined.

Key words: social responsibility, corporate reporting, transparency of indicators of reporting, socially responsible measures, integrated reporting.

Постановка проблеми. Впродовж останніх десятиліть соціальна відповідальність є невід'ємною частиною діяльності суб'єктів господарювання, а особливо корпоративних об'єднань, які

дотримуються принципів сталого розвитку та вживають усіх можливих заходів щодо підвищення власних конкурентних переваг та зайняття лідируючих позицій на відповідному ринку. Принципи корпоративної соціальної відповідальності, інтегровані у внутрішні системи управління корпораціями, забезпечують дотримання високих стандартів власної діяльності, гідних та безпечних умов праці та професійної реалізації персоналу, підтримку ветеранів праці, доступ до якісних медичних послуг, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Жорсткість у світовій практиці вимог інвесторів щодо інформаційної прозорості корпоративної звітності та підзвітності бізнесу, обумовлена більш глибоким розумінням стратегії компанії та інструментів її реалізації, пояснює трансформацію підходів до формування корпоративної звітності. Така трансформація привела до розвитку в середині 2000-х років нової інноваційної моделі звітності, а саме інтегрованої звітності. У 2007 році на міжнародному конкурсі річної звітності "Corporate Register" з'явилась номінація «Кращий інтегрований звіт» та за ініціативи Принца Уельського був створений проект сталого обліку "The Accounting for Sustainability" (A4S). Проект A4S пропонує здійснювати перехід до інтегрованої моделі звітування, яка підтримує інформаційні потреби довгострокових інвесторів, таких як пенсійні фонди, а також відображає взаємозв'язок фінансових, екологічних, соціальних та управлінських факторів, а головне, є важливим кроком до створення стабільної економіки. Компанії, інвестори та уряди починають розуміти, що довгострокове стійке функціонування базується на розумінні взаємозв'язку фінансових, соціальних та екологічних факторів. Для того щоб створювати та підтримувати вартість у майбутньому, підприємства повинні забезпечувати стійкість у рамках загальної стратегії розвитку та прийняття рішень.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей складання та подання інтегрованої звітності

ті; визначенні основних напрямів соціально відповідальних заходів, вжиття яких відбувається українськими підприємствами, а інформація про які розкривається в інтегрованій звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою інтегрованої звітності є надання інформації, що дає змогу зацікавленим користувачам оцінити здатність підприємства створювати цінність протягом часу. Інтегрована звітність призначена для підтримки стійкого бізнес-середовища та прийняття ефективніших рішень постачальниками фінансового капіталу. Однак наскільки прозора корпоративна звітність українських підприємств, що складається сьогодні? Наскільки готові компанії до переходу до складання інтегрованої звітності?

Корпоративна звітність активно розвивається в Австралії, тому що підприємства визнають її важливість у розкритті фактів господарського життя та залученні капіталу. Провідні компанії нідерландської бізнес-мережі інтегрованої звітності регулярно зустрічаються для обміну думками та досвідом реалізації інтегрованої звітності для підтримки подальшого прогресу та інноваційної діяльності. Страхова компанія "AEGON", яка є учасником цієї мережі, від її створення отримала нагороду "The Building Public Trust" за створення інтегрованих звітів у 2014 році. Голландська мережа підтримується інститутом "Royal", який співпрацює з Міжнародною радою з інтегрованої звітності для організації заходів та обміну ідеями з голландськими компаніями, а головне, для просування інтегрованої звітності. Деякі з останніх інтегрованих звітів представлені в комплексній базі даних звітів з метою наочної демонстрації іншим підприємствам уроків з останніх практик представлення інтегрованих звітів. Кілька провідних американських компаній є рушійною силою в діяльності бізнес-мережі інтегрованої звітності, зокрема "The Clorox Company", "PepsiCo", "Microsoft", "Edelman". Кінцева мета широкої коаліції зацікавлених сторін полягає в тому, щоби зробити інтегровану звітність обов'язковою для усіх публічних глобальних компаній до 2020–2025 років.

Питанням дослідження готовності переходу українських підприємств до складання інтегрованої звітності, а також переваг, які вони можуть отримати при цьому, приділяється недостатньо уваги. До основних переваг подання інтегрованої звітності можна віднести:

– для бізнесу: залучення капіталу на більш вигідних умовах; удосконалення конкурентних переваг; підвищення рівня довіри в бізнес-середовищі; вдосконалення корпоративної структури; підвищення рівня корпоративного управління; розвиток інтегрованого мислення та зниження рівня асиметрії облікової інформації;

– для суспільства: підвищення інформативної прозорості; створення соціального капіталу; зниження рівня офшоризації економіки; зниження рівня корупції тощо.

Останніми роками українські підприємства почали застосовувати принципи сталого розвитку та вживати низку соціально відповідальних заходів, а особливо в роки воєнних конфліктів на Сході України.

Так, згідно з офіційними даними, ПАТ «Укргазвидобування» поділяє принципи Глобального договору ООН та вибирає шлях сталого розвитку бізнесу, персоналу та суспільства шляхом використання практики соціальних інвестицій у побудову партнерських стосунків з територіальними громадами. В рамках взаємодії з 81 місцевою громадою підприємство у 2017 році профінансувало 208 проектів на загальну суму 100,485 млн. грн. Зокрема, виконано такі роботи: ремонт доріг – 85 ділянок (16,5 млн. грн.); ремонт освітніх закладів (школи, дитсадочки) – 17 об'єктів (9,7 млн. грн.); ремонт інших будівель (лікарні, будинки культури) – 43 об'єкти (25 млн. грн.); будівництво/ремонт мереж (електро-, водо-, газопостачання) – 35 об'єктів (39 млн. грн.); інші проекти (благоустрій, відновлення житлових будинків тощо) – 10 млн. грн. [12].

ТОВ «Нова пошта» у власному Звіті зі сталого розвитку за 2017 рік виділяє такі напрями соціальної відповідальності власного бізнесу: волонтерство компанії (прибирання парків м. Києва та м. Полтави); донорство крові; безкоштовна доставка вантажів від волонтерських організацій через програму «Гуманітарна пошта України» (за останніх 3 роки доставлено 13 677 т вантажів); проект «Реабілітація учасників АТО» (цільова закупівля медичного обладнання на суму понад 1,8 млн. грн.; працевлаштування учасників АТО; ментальна реабілітація (соціалізація)); бігові заходи; створення велопарковок (400 парковок у 2017 році); проект «Створюй. Малюй. Допомогай» (2 500 дітей з будинків-інтернатів отримали фотокниги для фіксації спогадів); проект «Школа бізнесу» (для підтримки малого та середнього бізнесу); проект «Розвиток книгочитання» (зібрано 71 тис. книг для дітей, доставлено на Донбас більше 1 000 сучасних українських книг, випущені спеціальні видання за сприяння підприємства [11]).

Міжнародна компанія "British American Tobacco", яка входить в десятку найбільших платників податків України, виділяє такі напрями підтримки сталого розвитку [9, с. 18–23]: 1) робота з власними фермерами та сприяння розвитку їх діяльності; 2) підвищення якості власної продукції через вирощування культур, які використовуються для виробництва продукції, а також спонукання фермерів до урізноманітнення вирощуваних видів культур; 3) підвищення гідних умов праці (для більше 67 000 фермерів та сільських громад проведено тренінги щодо прав людини, попередження дитячої та примусової праці, у 2017 році розроблено новий оперативний стандарт щодо запобігання дитячій праці відповідно до вимог "Eliminating Child Labour in Tobacco Growing

Foundation”); 4) підтримка та відновлення природних ресурсів через спільноти сільськогосподарського напрямку; 5) реалізація довгострокових партнерських відносин з різним контрагентом (зокрема, проведення незалежних перевірок постачальників у 19 країнах); 6) протидія корупції та розвитку чорного ринку тютюнової нелегальної продукції тощо.

Для реалізації соціальної відповідальності та дотримання принципів сталого розвитку зазвичай на рівні підприємства створюється відповідний комітет, який підпорядковується керуючому партнеру компанії. Щоквартально цей комітет звітується керівництву суб'єкта господарювання, а щороку – перед суспільством шляхом складання публічного звіту про соціальну відповідальність, який публікується на офіційному сайті суб'єкта господарювання.

Під час аналізування нефінансових звітів підприємств часто виникає проблема відсутності деталізації вжитих підприємством заходів щодо реалізації визначених напрямів соціальної відповідальності. Ця проблема полягає в тому, що підготовка таких звітів є дуже трудомістким процесом, оскільки містить здебільшого нефінансову інформацію. В перспективах подальшого дослідження вбачаємо необхідність розроблення пакета звітності щодо соціальної відповідальності бізнесу.

Сьогодні важливо здійснювати постійний моніторинг рівня інтегрованої звітності та оцінювати рівень їх прозорості для створення умов якісної еволюції корпоративної звітності.

Досліджуючи корпоративну звітність українських підприємств, встановили, що рівень прозорості українських компаній поволі зростає. Про це свідчить середній рівень розкриття інформації українськими компаніями на власних сайтах. Згідно з даними дослідження, проведеного антикорупційною міжнародною організацією “Transparency International” [10], звітність лише 38% українських підприємств можна вважати такою, що відповідає критеріям прозорості. В цьому дослідженні розглянуто 50 приватних українських компаній та холдингів та 50 державних. Список приватних компаній було взято з рейтингу «Найбільші бізнеси України» журналу “Forbes”, опублікованого у 2015 році. Список державних підприємств оприлюднило Міністерство економічного розвитку і торгівлі на своєму сайті (під державними розуміються компанії в яких частка держави складає 100% статутного фонду).

Ключовими елементами формування рейтингу були названі антикорупційна програма, організаційна прозорість, доступність та зміст інформації на сайтах компанії, зокрема увага приділялась доступності вибору мови інтерфейсу. Рейтинг топ-10 підприємств наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Рейтинг прозорості корпоративної звітності

Місце	Компанія	Бали	АП	ОП	ОВІК	Форма власності
1	ДП «НАЕК Енергоатом»	8,9	78,54	100	нз	державна
1	ПАТ «Укртелеком»	8,9	78,57	100	нз	приватна
3	ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»	8,4	92,86	75	нз	приватна
4	ПАТ «Миколаївобленерго»	8,2	64,26	100	нз	державна
5	ПрАТ «Філіп Морріс Україна»	8	85,68	75	нз	приватна
6	ПАТ «Укргідроенерго»	7,5	50	100	нз	державна
6	ПАТ «Хмельницькобленерго»	7,5	75	нз	нз	державна
6	ДП «Укрспирт»	7,5	50	100	нз	державна
6	«Сингента АГ»	7,5	75	75	нз	приватна
10	ВАТ «Тернопільобленерго»	7,1	42,84	100	нз	державна
10	“Ferrexpo AG”	7,1	64,26	100	50	приватна
10	ПАТ «ПУМБ»	7,1	42,84	100	нз	приватна
10	“Cardill Україна”	7,1	66,26	75	нз	приватна

Примітки: АП – антикорупційна програма; ОП – організаційна прозорість; ОВІК – операції в інших країнах; нз – питання розділу не застосовуються до компанії.

Джерело: сформовано на основі джерела [10]

Таблиця 2

Секторальний рейтинг прозорості корпоративної звітності

Сектор	Компанія-лідер	Кількість компаній	Бали
Фінанси	ПАТ «ПУМБ»	8	7,1
Енергетика	ДП «НАЕК Енергоатом»	14	8,9
Агропромисловий	“Cargill Україна”	8	7,1
Харчова промисловість	ДП «Укрспирт»	9	7,5
Металургія	ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»	9	8,4

Джерело: [10]

Якщо аналізувати звітність усіх підприємств цього рейтингу, то варто зазначити, що найбільше підприємства розкривають інформацію у сфері трудових відносин та охорони довкілля. Найменше представлена інформація про політику заробітної плати, програми впровадження корпоративної соціальної відповідальності, а також політику відповідального маркетингу. За секторами економіки рейтинг прозорості корпоративної звітності наведено в табл. 2.

Таким чином, питання впровадження інтегрованої звітності в Україні лише зараз стають актуальними. Це безпосередньо пов'язане з такими проблемами:

- відсутність чіткого нормативно-правового регламентування;
- наявна практика ведення бухгалтерської звітності;
- відсутність програм підготовки кадрів за відповідним напрямом;
- обмеженість часу у фахівців у зв'язку з необхідністю складання та подання підприємствами значної кількості звітів різним державним установам, що в декілька разів перевершує кількість звітів, що складаються європейськими та американськими компаніями.

Варто зазначити, що проблемою стандартизації звітів у світі активно займаються міжнародні організації, серед яких можна виокремити такі:

1) ЮНКТАД (UNCTAD) – Конференція ООН з торгівлі і розвитку (United Nations Conference on Trade and Development), що розробила низку посібників з питань відображення інформації про соціальну відповідальність корпорацій:

- керівництво для підприємств та користувачів звітності щодо відображення показників екологічної ефективності (A Manual for the Preparers and Users of Eco-efficiency Indicators in Annual Reports, UNCTAD, 2004) [8];

- керівництво з роз'яснення належної практики корпоративного управління (Guidance on Good Practices in Corporate Governance Disclosure, UNCTAD, 2006) [4];

- посібник з показників корпоративної відповідальності у річних звітах (Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports, UNCTAD, 2008) [3];

- огляд інвестиційної та підприємницької відповідальності (Investment and Enterprise Responsibility Review, UNCTAD, 2011) [7];

2) Організація економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development, OECD), що випустила керівництво для мультинаціональних підприємств (Guidelines for Multinational Enterprises, 2000) [5];

3) Міжнародна організація "AccountAbility" (AA), що випустила 1 000 принципів управління проблемами стійкого розвитку та відображення їх у звітності (AA1000 AccountAbility Principles Standard, 2008) [1];

4) Міжнародна організація стандартів (International Standards Organisation, ISO), що публікує набори стандартів, зокрема ті, що стосуються питань соціальної та екологічної відповідальності [6].

Нині у світі найбільше визнання отримали Рекомендації щодо звітності зі стійкого розвитку (Sustainability Reporting Guidelines, GRI Guidelines), які були розроблені та випущені організацією «Ініціатива глобальної звітності» (Global Reporting Initiative, GRI). У 2013 році була випущена нова версія посібників, а саме "G4 Sustainability Reporting Guidelines" [2]. Однак ці керівництва, як і попередні, не є обов'язковими для застосування, а проблема стандартизації представлення інформації про сталий розвиток залишається невирішеною.

Якщо компанія бажає складати інтегровану звітність, то це слід робити на основі вже готової стандартної фінансової звітності або звітності за МСФЗ, включаючи в інтегрований звіт додаткові відомості про стратегію розвитку підприємства, екологічну діяльність тощо. Крім того, необхідно враховувати фактор розвитку високотехнологічних інновацій та активізувати дії в напрямі створення нормативної бази з питань інтегрованої звітності.

Представлення звітності в новому форматі здатне суттєво вплинути на розвиток підприємства в різних аспектах, зокрема:

- дасть змогу об'єднати всю необхідну інформацію про діяльність бізнесу в найбільш змістовну та порівнювану інформаційну базу;

- здатна наочно показати зв'язки між стратегією підприємства та фінансовими, соціальними й економічними ресурсами;

- повинна стати інструментом, що здатен відобразити всі релевантні для бізнесу та суспільства питання, вжиті заходи та вектори діяльності на шляху до сталого розвитку.

Висновки. Отже, як бачимо, напрями соціальної відповідальності бізнесу є досить різноманітними, проте їх можна об'єднати в такі великі групи, як робота з персоналом та підвищення гідних умов праці; налагодження тісних партнерських взаємовідносин; підвищення якості продукції, робіт, послуг; охорона навколишнього середовища, взаємодія з громадськістю. В будь-якому разі ці напрями повинні узгоджуватися зі стратегією підприємства, а контроль за їх дотриманням відбувається на рівні стратегічного управління.

Дослідження показало, що якість більшості звітів українських підприємств є досить низькою, попри те, що спостерігається позитивна тенденція. Багато хто починає усвідомлювати можливі переваги від підвищення рівня прозорості та підзвітності свого бізнесу. Інтерес до інтегрованої звітності серед українських підприємств значно вище, ніж інтерес до нефінансової звітності, оскільки у нефінансової звітності є недолік: вона не може повною мірою представити повну інформацію, що задовольняє зацікавлених

користувачів з усіх позицій, і забезпечити просте й зрозуміле уявлення про сталий розвиток. До того ж ця проблема неактуальна для інтегрованої звітності, адже в ній розкривається інформація фінансового та нефінансового характеру; зокрема інформація про діяльність підприємства, її стратегії, перспективи діяльності, наявні ризики та здатність створювати й підтримувати цінність протягом свого існування в контексті зовнішнього середовища. За таких умов надзвичайно важливим науковим завданням стає розробка теоретичних і практичних рекомендацій формування інтегрованої звітності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Account Ability Principles Standard. URL: <http://www.accountability.org/about-us/publications/aa1000.html>.
2. G4 Sustainability Reporting Guidelines. URL: <http://www.globalreporting.org/resource/library/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>.
3. Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports (UNCTAD, 2008). URL: http://www.unctad.org/en/docs/iteteb20076_en.pdf.
4. Guidance on Good Practices in Corporate Governance Disclosure (UNCTAD, 2006). URL: http://www.unctad.org/en/docs/iteteb20063_en.pdf.
5. Guidelines for Multinational Enterprises. URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/56/36/1922428.pdf>.
6. International Standards Organization. URL: <http://www.iso.org/iso/home.html>.
7. Investment and Enterprise Responsibility Review. Aug 2010. URL: http://www.unctad.org/en/docs/diaeed20101_en.pdf.
8. Manual for the Preparers and Users of Eco-efficiency Indicators in Annual Reports (UNCTAD, 2004). URL: http://www.unctad.org/en/docs/iteipc20037_en.pdf.
9. Sustainability Report 2017 "Transforming Tobacco" // British American Tobacco p.l.c. 2018. 42 p. URL: [http://www.bat.com/group/sites/UK__9D9KCY.nsf/vwPagesWebLive/DOAWWEKR/\\$file/Sustainability_Report_2017.pdf](http://www.bat.com/group/sites/UK__9D9KCY.nsf/vwPagesWebLive/DOAWWEKR/$file/Sustainability_Report_2017.pdf).
10. 62% топ-компаній України далекі від стандартів прозорості – TI Україна // Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/prozorist-korporatyvnoizvitnosti>.
11. Звіт зі сталого розвитку 2017. Офіційне видання ТОВ «Нова пошта». Полтава, 2017. 97 с.
12. Соціальна відповідальність. Офіційна сторінка ПАТ «Укр-газвидобування». URL: <http://ugv.com.ua/uk/page/socialna-vidpovidalnist>.